

rat (& Romanorum pertæsus ingrati-
tudi- nem; voluntariè exulabat in Ardea) incli-
tus Camillus, qui tot victorias de pop. Rom.
hostibus, civibus dederat; & armis, sine au-
ro Brennum ab urbe expulit, qui noctu ad
sexaginta stadia progressus via Gabinà ca-
stra posuit; quæ die sequenti direpta, & bar-
bari cæsi, quo Roma jam libera (ut ait Plu-
tarch in Camill.) & illi progressi in Græciam,
prius Jovi Capitolino oblata aurea corona,
quæ servabatur in Sacello Jovis, uti dixi-
mus, 10. Januar. num. 12. Tunc instituti
Ludi Capitolini pro servato Capitolio ab
hostibus Gallis. Rosin. 5. cap. 18. Capitolini
Ludi (ait Alex. Neapolit. 6. cap. 19.) eò quod
Jupiter Opt. Max. suam sedem servasset: qui
alijs solemnibus additi; collegiumque novum, au-
ctore Senatu, institutum fuit. Eadem hic Ti-
raquell.

13 Tunc cives decreverunt incensà ur-
be Vejōs migrare, sed insigni oratione Ca-
milli à proposito revocati, & voce signiferi,
qui fortè dixit: *Maneamus hic.* Liv. 5. sect.
146. Retulit articulum, sect. 134. Omnium
primùm, ut Camillus erat diligentissimus religio-
nis cultor, quæ ad Deos immortales pertinebant,
retulit; & senatusconsultum facit, sana omnia,
quod ea hostes possedissent, restituerentur, expia-
renturque; expiatioque eorum in libris per de-
cem viros quaereretur. Ludi Capitolini ferent, ex-
pianda enim vocis nocturna, qua nuncia cladis
ante bellum Gallicum audita (egimus die 12.)
neglectaque: iussuque templum in Nova via Lo-
turi fieri. Aurum quod Gallis ereptum erat, cum
in quem referri oporteret, confusa memoria esset;
sacrum omne iudicatum, & sub Jovis cella po-
ni iussam. Tunc triumphus ejus de Gallis,
plausus titulis Novi Romuli, & Condito-
ris urbis. Ibid. sect. 133. & Turfell. v. c. ann.
364. In his ludis senex fatuus in theatrum
exibat, cum bulla aurea, togâ & prætexta
in derisum; quasi puer. Plutarch. Rom. 99. 53.
A vicinis prætextatis ludos fieri; ait Rosin.
d. Diversi fuere hi ludi ab illis, qui dicti
Agones Capitolini, & quotannis minimè ce-
lebrabantur, sed post transactum quin-
quennium: at cum oblivioni (quoniam
alijs ludi noviter in plausum populi, & ho-
norem Numinum instituti) traditi essent;
à Domitiano restaurati sunt; de quo 13.
Octobr. n. 7.

14 Insigne veræ amicitia præ se tulerunt
in Romæ captæ ac liberæ à Senonibus,
articulis Malsiliensēs. Illo tempore, quo ad
Alliam victi à Gallis, cum postriduum Bren-
nus sine obice ingrederetur Urbem; Rever-
rentes à Delphis Malsiliensium legati (refert Ju-

Brennus cum suis vicibus.

Ludi Capitolini.

Roma ex-
piatio.

Ædes Lo-
turi.

Aurum re-
positum in
cella Jovis.

Triumphus
Camilli.

Senex devi-
diculus in
ludis Capito-
linis.

Malsilien-
sium fides
erga Roma-
nos, & eo-
rum privi-
legia.

stin. lib. 43. Histor.) quod missi munera Apollini
tulerant; audierunt Urbem Romanam à Gallis
captam, incensamque: quam rem domi nuncia-
tam publico lectu Malsiliensēs prosecuti sunt: au-
rumque & argentum publicum privatumque contru-
lerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus
redemptam pacem cognoverant: ob quod meritum,
& immunitas illis decreta, & locus spectaculo-
rum in Senatu datus, & sædus a quo jure per-
cussam. Alij honores exponuntur à Valer.
Maxim. 2. cap. 6. n. 7.

15 Sacra prisca Romæ hac in die erant
Feralia, quæ ab aliquibus signantur die 17.
ab alijs, 18. hodie à Varrone, 5. de Ling.
Latin. Constant. & Marf. in 2. Fastor. Ovid.
à v. 533.

Est honor & tumulis animas placare pa-
ternas.

Numa instituit. Nec caelestes modò ceremonias;
sed iusta quoque sinebria, placandosque Manes.
Liv. 1. sect. 62. Ritus, sacrificia & hostias
cum alijs superstitionibus, videtis apud Na-
tal. Comit. 1. Mytholog. à cap. 12. Ravil.
Text. 1. Officin. à cap. 4. Gruther. de Jure
Manium, 1. cap. 16. Rosin. 4. cap. 6. Ser-
vium & La-Zerd. in Virgil. 6. Æneid. à
v. 571. Hi dies dicebantur insaufi & atri,
impuri & detestabiles, in quibus nihil egre-
gium fieri fas, nec sceminas nubere. Alex.
Neapolit. 2. cap. 6. Ovid. altè commendat,
à v. 557. Quid magis ludicrum? In Kalen-
darijs monent etiam N. Astrologi. Defun-
ctis cœnas ferebant, quas dicebant Ferales:
quæ à ferendis ferculis, vel feriendis pecu-
dibus dicebantur juxta Festum; quod non
placet. Idem Alexand. 3. cap. 12. Fuerunt
apud Romanos defunctorum piamina (ait Gyrard.
Syntagm. 17. n. 73.) his diebus pro impetran-
da defunctorum animabus quiete, omnis populus
piaculis sacrificijsque circa sepulchra, accensis fa-
cibus, intentus erat. Fuit & Antiquis Silicer-
nium, quo cœna Dijs Manibus inferebatur: vel
quod eam cernant silentes Umbra; vel quod qui
inserunt, cernant, sed non degustent: nam
de his qua libantur Inferis, quisquis ediderit,
vel biberit, funestabatur. Futile quidem: Si-
licernium dicebatur, quia dona Feralia
ad defunctorum sepulchra super nudum
silicem apponebant. Varia cogitabant in
hujusmodi superstitionibus: & quia de
sepulchris surgerent ad escam mortui, ut
refocillari possent è labore itineris cœ-
lum versus; de quo die 15. num. 24.
Vel quia nullos arbitrabantur Deos præ-
ter fato functos. Mela, 1. de Situ Orb.
cap. 8.

Feralia
sacra.

Ovid.

Cœna Fe-
rales.

Quorsum
instigat?

16 Parvi momenti res visa, quia sub
ve-

velamine pietatis, sed fuisse fomitem totius
Idololatriæ, arbitratur Selden. de Dijs Syris,
cap. 3. Unde Feralia ut aboleret, fudavit
Ambrosius (uti ait Smet. in Fast.) cum
Christiani in mores Gentiles degenerarent.
Ibi pars libabatur mortuis, cætera cedebant
in epulum, felicesque inibi dicebantur mor-
tui, per hujusmodi convivium, quæ diceban-
tur *Mattæa*, id est, stulta. Intelligitur mo-
dò Tertullian. de Testimon. anima, cap. 4. di-
cens: *securos vocas defunctos: profiteris &*
vite incommodum & mortis beneficium. Vocas
parò securos, si quando extra portam cum ob-
sonijs & martais tibi potiùs parentans, ad bu-
sta recedis, aut à bustis dilutior redis. Sibi
enim epulas præparabant, dum defunctis
disponebant. Causam exponit stultitiæ, de
Resurrect. Carn. cap. 1. Defunctis parentant (infit)
& quidem impensissimo officio pro moribus eo-
rum, pro temporibus esulentorum (Hispan. Pla-
tos del tiempo) ut quos negant sentire quic-
quam, etiam desiderare præsumant. At ego ma-
gis ridebo vulgus: tunc quoque quàm ipsos de-
functos atrocissimè exurit, quos postmodum gu-
losissimè nutrit. Idem Epiphani. in Ancorat.
Hinc Pamelius per *Mattæa* intelligit *Eduia*
omnia. Perniciosus error (inquit Augustin.
serm. 15. de sanctis, Conc. 1. in Psalm. 48.
& Epist. 64.) ut super tumulos defunctorum cibos
& vina conferant; quasi egressæ de corporibus
anime carnales cibos requirant. Prohibuisse Am-
brosium, ipse etiam asserit, 6. Confess. cap.
2. n. 1. haud quod oblatio pro defunctis
esset acceptatione indigna; sed quia in of-
ferentibus superstitio grassabatur Ethnica;
quapropter acriter in morem Ambrosius
invehitur, in Luc. 9. 60. His temporibus
admittitur sanctè in suffragium defunctorum,
in sacerdotum subsidium & agapen
pauperum.

Quid in
illis Mat-
tæa?

Quare in-
bibitæ olim
oblationes
super tu-
mulos?

Cœna Fe-
rales.

Cur Mani-
bus cœna
Ferales ab
Ethnicis?

17 Plus veneni in parentalibus, seu
Feralibus latebat. Describit conatus Soli-
nus. cap. 44. in exteris, sed non inter Ro-
manos; quasi illi cunctarum nationum haud
hausissent errores, ut patet erga Manes &
Feralia, tot. lib. 6. Virgilij. Nulla alia Nu-
mina existimant præter defunctorum Manes: Ab
illis, ubi tumulis incubere accipere responsa
opinari: subdit ex Homer. Odys. 11. Alex.
Neapolit. 5. cap. 26. Ibi maxima Manium evo-
catio apud Avernum traditur fuisse; in quo ca-
sis victimis & carmine effuso, Manes defunctorum
ab inferis per diras execrationes eliciunt.
Mox tenuissimâ effigie, & hominis simulacro,
sub noctem apparente, responso excepto, super
quo consulturi venerant, è conspectu in auras
puncto temporis dilabitur. In Deorum Manium
Tom. I. Ephem.

sacris & Feralibus cœnis apium apponebatur,
quo qui sacris intererant vescebantur. Romani
verò floribus ornare sepulchrum, & sacrificio
atque epulo defunctis parentare solent: non-
nunquam ihure & mero supplicare: sine ti-
bicine quibus in acie castis, fuit tam ara, quàm
annua parentatio constituta.

18 Hæc & alia ludicra, sed à dæ-
mone intenta propter flagitia ferè in usu:
quæ quidem si prætermittantur, mœstitudi-
nis atque indignationis Inferi Dij signa
præbebant, apparebantque specie defun-
ctorum ululantium & gementium, quasi
arctius premerentur diritate Manium. Ovid.
d. à v. 547.

At quondam dum longâ gerunt pugnacibus
armis
Bella, parentales deseruere dies.
Vix equidem credo: bustis exisse feruntur;
Et tacite questi tempore noctis avi.
Perque vias urbis latosque ululasse per agros
Deformes animas vulgus inane ferunt.
Posteâ præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigijsque venit funeribusque modus.

Eadem iterant usquequaque Poetæ. Pe-
tron. Carn. 19. v. 138. Claudian. in Rufin. 1.
v. 125. Senec. in Oedip. v. 174. Lucan. 1. v.
11. & Virgil. 1. Georg. v. 477. & 7. Æneid.
v. 89. In cunctos exercebatur parentationis
honor, sed cum discrimine in oblatione, si
defuncti fuissent pravi. Unde de Tereo sce-
lesto, ait Pausan. cap. 40. Sibi manum conse-
civit: quo in loco ei statim tumulum struxe-
runt, ad quem annum faciunt sacrum; &
Terei.
in eo calcatis pro farre utuntur: atque eo quidem
primùm in loco upupam avem visam memorant.

19 De funeribus fusè egi Tom. 2. Tau-
tolog. 7. à n. 2. Quid apud Ethnicos Manes;
Tom. 4. Tautolog. 5. à n. 66. Hieroglyphicis
illorum potestatem indicabant Romani in
monumentis; etsi præut auguror, plus sig-
naretur quo statu & ætate qui jacebat, fa-
to functus. Aliqua insignia, quasi imagi-
nes, libabo, ex Boyllard. in Antiq. Rom. Tomo
enim 1. pag. 144. super lemniscum, fascicu-
lum florum & fructuum feder aquila exten-
sis alis, ad latera super alabastrum alites, in-
frâ duo Centauri citharas pulantes, super
quos duo Cupidines, equites: titulus: Dijs
Manibus. Idem, Tom. 2. pag. 70. & 78. exhi-
betur lamina super gallum, sive basiliscum,
ad latera duæ scemina alata, tenentes lem-
niscum, super quem scemina tracta à ser-
pente, abjecto alabaastro, fugientibus cæteris:
quod regerit, pag. 81. sed 88. obijcitur cum
eisdem ornamentis puer equitans super
phocam. Puer verò offam canibus offerens,
Nn
osten-

A dem-
nijs sulci-
tate.

Ovid.

Quibus
pro cœna
lapides?

Tumulus
Terei.

Hierogly-
phica Ma-
nium.

ostenditur, pag. 90. sicut, 105. pupus cum botro uvas præbens aliti. Tom. 3. pag. 20. monstratur larva, seu Medusæ caput inter fitulam & scutum. Tom. denique 4. pag. 51. puer, quem hinc & hinc fascibus comitabantur Cupidines, cum duabus iconibus Stultitiæ. Similiter pag. 101. præ se fertur puella coronata à Cupidine & Anterote, inter corvum & molossum, dextrâ gerens botrum, ac in sinistra columbam. Etiam videtur, pag. 105. puer nudus cum palliolo brevi, inter simiam & canem, inter palmam & vitem, cui alligata fax accensa; habens dextrâ florem, sinistra columbam, aliâ supervolante. Paret ætatem ac statum emortui interdum signari; ubi Tom. 3. pag. 20. cum inscriptione, *Dijis Manibus*, obijcitur oculis imago infantis in fascijs, sub arcu fororum. Sat hæccine in propositum nostrum.

20 Cum sacra Feralia Manibus fierent; dedecus videretur, ni fierent similiter matris Manium: unde hac in die etiam sacra Mutæ Deæ, quæ Mania, Tacita atque Lara dicta. Ovid. d. à v. 583. K.V.R. Roïn. 4. cap. 4. & 6. Tacita dicebatur, haud quia sine lingua, ut videbimus, sed quia ejus sacra tacenda. Lambin. in Horat. 3. Od. 30. v. 9. Nil mirum: erant magica & fortilega, ut constat ex personis, rebus, ritibus signatis ibid. ab Ovidio, & observatis (omittere fas esset, & fatius) à Marsio, d. equidem eo utebantur artificio, quasi illo arcano linguas possent compescere detrahentium. Chartario videtur hanc Deam non Tacitam dici ob maleficia, sed duntaxat ob religionis arcana, quæ sub silentio veneratione digniora. Unde Ægyptij (ait pag. 250.) Silentij Deum inter præcipua Numina sua venerati sunt. De Numa, in eo refert Plutarchus; docuit Romanos unam Deam summo cultu venerari, Tacita nomine.

21 Etiam dicta Tacita, quia cum secreta sciret Jovis, quæ ille studiosè celabat, ne uxor sciret; Junoni garrula, ac rumigerula aperuit. Ægrè igitur Jupiter tulit, linguam illi abstulit, Mercurioque præcepit, ut abduceret ad inferos, in loca Silentium; ut loqui non posset, quæ tacere non didicit: ex tuncque dicta nympha Muta Dea. Ovid. d. à v. 583. & hic Paul. Marf. Anton. Constant. & Carol. Neapolit. Justâ Jovis Mercurius implet, ad inferna minavit; sed illa nimis placuit ducenti, quæ ex illo peperit Lares.

Fitque gravis, geminosque parit, qui compita servant,

Et vigilat nostrâ semper in urbe Lares.

Ovid. quò supra, v. 615.

22 Plura de his diximus, 1. Januar. n. 17.

& 31. à num. 1. & ulterius tam de illis, quàm de matre, eorumque sacris agemus, 1. & 2. Maij. ex pluribus alijs AA. Hanc Larvam, sive ut alij dixerunt Larundam, nonnulli Maniam etiam appellaverunt; cui unâ cum Laribus compitalia ex Oraculi responso sacra fiebant: atque pueri apud Romanos pro familiarum salute immolabantur: nam credita est Mania (inquit Natal. Comes, 4. Mytholog. cap. 4.) siqua pericula familijs imminerent, ea depellere, cum fuisset expiata. Sequentibus postea temporibus apud eosdem Romanos alliorum & papaverum capitibus pro pueris immutato risu sacrificatum fuit. Credebantur ab Antiquis hi demones curam habere compitorum & civitatum. Erant his demonibus canes præterea, velut etiam Diana, dicati; quia communes familiarum custodes putabantur, quibus etiam focus erat consecratus, existimabanturque, tanquam Penates, domorum curam habere. Referunt idem Gyrard. Syntagm. 1. n. 9. & 15. à n. 4. Alex. Neapol. 2. cap. 22. Macrob. 1. Saturnal. cap. 7. & Stuck. de Sacrific. Gentil. cap. 76. Unde qui Lares domi, Mania mater Manium vocabatur; quippe cum hominibus intra domos manebant. Inter Græcos Furie dicebantur Manie & Erinnyes, Alæque Deæ. Unde Pausan. cap. 264. Ad larvam via militaris (ait) Dearum Faunum, quas Manias vocant. Vide 5. Januar. n. 12.

23 Apud Phocenses sacra Minervæ Cranæ, seu Dianæ Hyampolæ. K. Græc. Sacerdos est puer: providenique religione summa (refert Pausan. cap. 353.) ut ex eo munere se abdicet, priusquam pubescere incipiat: annis ferè quinque perpetuis sacerdotium terminatur; quo toto sanè tempore vivit apud Deam. Simulacrum eo sanè habitu, ut Dea in pugnam vadere videatur. Clypei eadem est forma, qua clypeus Minervæ, que apud Athenienses Virgo dicitur. Frideric. Sylburg. hic num. 3. In clypeo expressa eadem sunt per imitationem, que Athenis in clypeo Minervæ, cognomento Virginis. Meminit Gyrard. Syntagm. 11. num. 29. & nos, 15. Jun. Platonici (uti observat Coel. Rhodigin. 14. cap. 18.) per ejus imaginem signabant divinitatem potenter simul atque sapienter tum cœlestia exornantem, tum quæ sub cœlo fiunt, ædificantem; inter astra, præcipuè Arieti præidentem, æqui noctialis circuli ducem, ubi potissimum vigere putant motricem Universi virtutem. Ideo vocant Ophthalmidem, q. d. totam, oculos.

24 Causam templi erecti, sacerdotij, sacrificij atque festivitatis in Hyampoli, narrat Plutarchus, libell. de Virtut. Mulier. n. 3.

Dea Muta, Tacita, Lara, Mania.

Cur Tacitam?

Quare Mutam?

Ovid.

Cur Lara?

Et Mania?

Minerva Cranæa.

Imago.

Diana Hyampolis.

Phocidum factum, quo non aliud à mulieribus gestum memorabilius: ceterum magnis sacris, quæ nostra etiam memoria ad Hyampolim celebrant Phocenses, contestatum est. Bellum inter illos & Thessalos atrox erat. Phocenses magistratus eorum & tyrannos in civitatibus suis universos uno die interfecerant. Thessali slagris ad necem usque verberaverunt quinquaginta illorum obsides. Daiphantus, qui in summo magistratu erat, auctor fuit Phocensibus, ut Thessalis occurrerent: uxores ac liberos ex tota gente certum in locum cohererent: rogamque circa extruerent: adjuncto presidio, cui præciperent, si cernerent rem inclinam; ut illico materia subderent flammam, corporaque concremarent. Consenserunt femina. His paratis Phocenses ad Cleonas Hyampolidis victoriam revererunt. Mense autem elaphobolione omnium summum festum Hyampoli Diana, hujus victoria causa etiam nunc celebrant. In hoc templo est erecta columna Mnesibulo, victori Olympionidæ; qui palmas stadij tulit, & duplicati cum clypeo curriculi. Pausan. quò supra.

25 Ara Jovis Olympij singularis (de qua sicut de ejus augusto templo, 16. Junij) igitur congeita illa erat ex cinere victimarum. Februarij mensis nono supra decimum (inquit Pausan. cap. 161. & ex illo etiam Natal. Comes, 8. Mytholog. 22.) Auspices cinerem ex Prystaneo (qui locus Athenis destinatus ad alendos de Republica benemeritos, & ad iudicium causarum, ut ait Ubb. Emmius) deportam: eoque & aqua ex Alpheo amne diluto, aram Jovis oblinunt. Religione sanctum est, cinerem solâ Alpei aqua, dilui; atque ex eo tantum luto, ara tectorum superindui. Eam ob rem Alpheus fluviorum omnium Jovi maximè amicus creditur. Hac etiam de causa imago Alpe collocata ad statuam Jovis; ait Goltz in Olymp. observatque Nonnius in ejus Græcia, Tabull. 9. Quali hoc cine magui momenti, extollit Porphyrius, lib. 1. de Sacrificijs.

26 Hac etiam die in Sparta cursus Leucippidum ex Oraculo Delphico. Diar. Græc. Originem certaminis refert Paulanias. Ibi Bacchi ades (ait, cap. 95.) juxta eam locus est, illi Heros sacer, quem via ducem Libero-Patri, Spartam contendenti, fuisse perhibent. Heros huic priusquam Deo ipsi sacra facerent ea, que Dionysades, quæque Leucippides nuncupantur. Fœmnia vero alijs undecim, quæ & ipsa nominantur Dionysades, cursus certamen proponunt; quod ex Delphico quodam responso facere iussi sunt.

27 Puteoli ædificantur. Salas in Patom. I. Ephem.

De hujusmodi urbe ait Benjam. Tudeles. in Itiner. fol. 22. Magna urbs, quam Adar-Gezer condidit, Davidis Regis vetera sagatus, in eumque dejectus locum. Inundatione vero maris populus illius, duabus urbis partibus obrutus demersusque est. Hodie visuntur turres & fora in aquis demersa, quæ mediâ urbe quondam fuerant. Eodem autem loco fons scaturit, in quo bitumen invenitur, quod ex aquis quibus imratat collectum, ad medicina usum reponitur. Uti Rabbinus erga sacram scripturam mentitur, dicens quod placuit, & historiae veritatem corrupens. Contrarium astruit Sacra pagina, 3. Reg. 11. à 14. Vid. pridie, n. 6.

DIES XX. FEBRUAR.

1 **G**Rad. ultim. Solis in Aquario, in quo Leo occidere desinit. Ornithia, qui & Septentriones. Colum. Aquilo pluviosus spirat. Leo occidit. Aquilones Chelidonij incipiunt, & per quadrimum flant. Hirundines apparent. Ptolom. Rostum cyeni vespere occidit. Alsted. Uranom. De Leonis occasu suo loc. Itag. Jul. à n. 1. Vid. Hygin. de Sign. caelest. n. 23. Cæsar German. in Arat. n. 10.

2 Afflicta Rebecca ex conceptu, eò quòd gemini in utero ejus inimicitias videbantur inchoare: igitur inter se pugnant, & ita collidebantur tanto prægnantis angore, ut jam concepisse pœniteret; perrexit ad oraculum (Hebræi dicunt, quòd erat in domo Melchisedech, uti dicemus 22. Jul. n. 5.) quæ idololatra venerat ex Haran, uti R. Salomon observat in Josue 24. 2. ut Deum verum, quem jam cognoverat, consuleret: illique responsum discrimen futurum inter geminos quæ in lucem editura tam in moribus, quam in principatu, equidem minor futurus major major; qua de causa illa semper propendit in Jacobum. Genes. 25. à 22. & 28. Creditur in hoc motu sanctificatus Jacob, eò quòd extunc signaret non esse consensum Christi ad Belial. Petr. Comest. hic cap. 66. additque: Forte ad montem Moria.

Statua Mnesibulo.

Ara Jovis Olympici.

Alpheus.

Leucippides.

Dionysades.

Adar-Gezer quis?

X. K.

Germ. Cæl.

Rebecca consultum de prægnationis molestia.

Jacobus in utero sanctificatus.